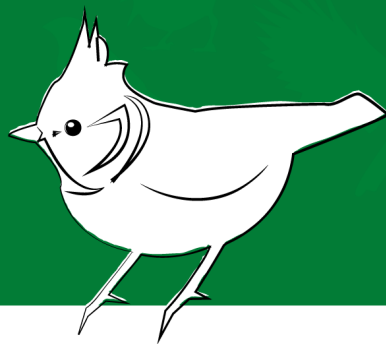

ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

Univerzita
Karlova

Praktický průvodce EIZ na UK

Elektronické informační zdroje Praktický průvodce EIZ na UK

Napsal autorský kolektiv Ústřední knihovny Univerzity Karlovy

**Národní
plán
obnovy**

Publikace byla vydána za podpory Ministerstva školství, mládeže
a tělovýchovy a Národního plánu obnovy v rámci projektu
Transformace pro VŠ na UK (reg. č. NPO_UK_MSMT-16602/2022).

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Praha 2024
pro Ústřední knihovnu UK
Grafická úprava studio kapitola
Ilustrace Barbora Hlinková
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Užití tohoto díla se řídí mezinárodní licencí
Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0),
která umožňuje neomezené využití, distribuci a kopírování díla
pomocí jakéhokoliv média, za podmínky řádného
uvedení původních autorů a zdroje.

© Univerzita Karlova, 2024
Graphic design © studio kapitola, 2024
Ilustrace © Barbora Hlinková, studio Maturus o.p.s., 2024

admin-eiz@cuni.cz
Verze 24. 1. 2024

Obsah

1. Elektronické informační zdroje	7
2. Než začnu EIZ používat	9
Pro koho jsou EIZ na UK určeny?	9
Jak se mám k EIZ chovat?	9
Co jsou to ty licenční podmínky?	10
Co je tedy povoleno?	10
A co je zakázáno?	10
3. Trocha teorie na začátek	12
S jakými typy EIZ se můžu potkat?	12
Platforma nebo databáze?	14
Na jaké typy obsahu můžu narazit?	14
Kdo je vydavatel/producent?	15
Jaké existují jednoznačné identifikátory EIZ?	16
Co znamená volný zdroj a jak to souvisí s Open Access?	17
4. Jak se do EIZ dostanu?	18
Dostanu se tedy k EIZ i z domova?	19
Shibboleth a EZproxy	21
Co síť Eduroam?	22
5. Kde EIZ najdu?	23
Co to znamená „Pouze pro“?	24
Portál elektronických zdrojů (PEZ)	26
Jak najdu databázi pro svou fakultu nebo svůj obor?	26

Co znamenají barevné symboly?	27
Proč je někde tolik odkazů? Na který mám kliknout?	28
Co je to zkušební přístup?	29
Prohledá mi UKAŽ každou databázi?	30
UKAŽ	30
Co v UKAŽ najdu?	30
Co v UKAŽ nenajdu?	31
Jak v UKAŽ hledat?	33
Vyhledávací dotaz aneb jak správně formulovat, co chci najít	34
Booleovské operátory	36
UKAŽ na můj dotaz vrátil moc výsledků, jak se doberu toho, co chci?	38
Nedaří se mi nic vhodného vyhledat, v čem může být problém?	40
Mám vyhledáno, co s tím teď mám dělat?	40
Proč je vyhledaný titul uvedený v tolika odkazech?	
Který si mám vybrat?	41
Zdroj není pro moji fakultu, co s tím?	42
Proč jsou některé e-časopisy dostupné se zpožděním?	42
Nestačí mi Google?	43
Červená ikona CUNI, CUNI link & Find It @ CUNI	44
6. Čtení e-knih	45
E-kniha mi nabízí něco jako výpůjčku. Jak to funguje?	46
E-kniha se právě používá. Co to pro mě znamená?	47
Uprostřed čtení mi vyskočilo divné okno	48
Nechci číst e-knihu na PC ani v mobilu, jde to i jinak?	48
7. Kouzla a nástrahy citování	49
Co je to citace?	49
Proč se ve vědě cituje?	50
Proč musím citovat já?	50
Co ocitovat nemusím?	51
V různých člancích vypadají citace jinak. Je to v pořádku?	52
Jak si ulehčit život při citování?	52
Jak pracuje s citacemi centrální vyhledávač UKAŽ?	53
Co je to citační mapa a k čemu se mi hodí?	54

8. Více než jen e-knihy	56
Digitální knihovna Kramerius UK	56
Jaká je dostupnost dokumentů v Digitální knihovně Kramerius UK?	57
Nástroje pro ulehčení akademického života	57
Elektronické knihy z UK	58
9. Něco nefunguje...	59
Proč nemám k EIZ přístup?	59
Nesnažím se dostat někam, kam nemůžu?	59
Znám své údaje do CAS?	60
Nefunguje mi vzdálený přístup	60
V UKAŽ je článek, ale odkaz mě dovedl jen na časopis. Kde je problém?	61
Proč mi zmizel přístup do rozečtené e-knihy/článku?	61
Doopravdy se něco rozbilo. Opravíte to?	61
To, co potřebuji, nemá UK vůbec dostupné	62
10. Ještě něco navíc	63
Jaké nadstavbové funkce EIZ nabízejí?	63
Výběr oprávnění pro přístup k poskytovatelům zdrojů	63
Souhlas s uvolněním informací	64
Nestuduji ani nepracuji na Univerzitě Karlově, mohu využívat EIZ UK?	65
Mohu EIZ využívat, když mám přerušené studium?	65
Co to znamená DDA?	65
Jak si nastavím Google Scholar pro EIZ na UK?	66
Co jsou to veřejné licence?	67
Co jsou to recenzované časopisy?	67
11. I po přečtení příručky si stále s něčím nevím rady.	
Na koho se mám obrátit?	70
Potřebuji detailní školení práce s konkrétním EIZ	70
Použité zkratky	72
Použitá literatura	73

1. Elektronické informační zdroje

Asi všichni víme, co je knížka, co je časopis. Možná si dokážeme představit, co je taková elektronická knížka (e-kniha) nebo elektronický časopis (e-časopis). Co si ale představit pod pojmem elektronický informační zdroj?

Elektronické informační zdroje (se zkratkou EIZ nebo označením e-zdroje) je souhrnný název pro neuvěřitelně pestré spektrum informačních zdrojů, které jsou dostupné online. Jde o už zmíněné knihy, časopisy, jejich kolekce, obsahující velké množství (řádově tisíce) dokumentů na jednom místě, databáze s jiným než knižním a časopiseckým obsahem, ale i různé nástroje pro podporu studia, výuky a výzkumu. Pro potřeby této příručky patří do e-zdrojů i digitalizované dokumenty - tedy dokumenty, které svou elektronickou podobu dostaly digitalizací „papírového“ dokumentu. Od tradičních EIZ se liší zejména svým umístěním v tzv. digitálních knihovnách a repozitářích a někdy také specifickým způsobem přístupu, kdy jsou některé dokumenty z autorskoprávních důvodů dostupné pouze z vybraných PC v knihovnách (tzv. terminálů) nebo jen úzce vybraným uživatelským skupinám (zejména se

to týká digitalizace studijních materiálů pro studující se specifickými potřebami). Některé EIZ jsou předpláceny (tzn. každý rok se vyhodnocuje jejich přínos, a předplatné se buď obnoví, nebo ne), jiné jsou pro Univerzitu Karlovu (UK) dostupné trvale.

Vždy je snaha o pokrytí oborů vyučovaných na UK a nabídka dostupných EIZ se obohacuje, aby co nejlépe vyhovovala vašim potřebám. Ani tak ale není v silách UK (ani žádné jiné univerzity na světě) mít dostupné úplně vše. Ale i s tímto si **[lze poradit](#)**.

Tato příručka poskytuje základní vhled do EIZ na UK. Dozvíte se z ní, kde je najít, jak se v té široké nabídce orientovat, jak k nim přistupovat, co s nimi dělat (i nedělat). Taky tu najdete rady, jak si práci s nimi zpříjemnit, ale i jak řešit situaci, když není všechno úplně dokonalé.

2. Než začnu EIZ používat

Pro koho jsou EIZ na UK určeny?

EIZ UK jsou k dispozici primárně těm, kteří na UK studují nebo pracují, přičemž některé mohou být pouze **pro konkrétní fakulty**. Abyste je mohli používat, potřebujete k tomu **průkaz UK** a s ním platné přístupové údaje do Centrální autentizační služby UK neboli **CAS**. To jsou dva předpoklady, po jejichž splnění můžete odeslat elektronickou přihlášku k využívání služeb knihoven UK, abyste mohli naplno využívat možností EIZ na UK.

Jak se mám k EIZ chovat?

EIZ jsou autorská díla a je třeba se k nim podle toho chovat - jak ze strany univerzity, tak ze strany těch, kteří EIZ využívají - ať už ke své vědecké práci, nebo ke studiu.

EIZ jsou zpřístupňovány v souladu s licenčními podmínkami a musí být využity výhradně k nekomerčním účelům pro výukové, studijní, vědecké nebo výzkumné účely a pro osobní potřebu.

Co jsou to ty licenční podmínky?

Licenční podmínky daného EIZ jsou smlouva, kterou UK uzavřela a která přesně definuje, co se s takovým EIZ smí a nesmí dělat nebo kdo do něj může vstupovat. Takový EIZ se označuje jako „licencovaný“.

Co je tedy povoleno?

Prohlížení, ukládání, tisk dokumentů a výsledků vyhledávání pro již zmíněné výukové, studijní, vědecké, výzkumné účely a pro osobní potřebu. Je tedy v pořádku stáhnout si e-knihu, vytisknout si ji a připravovat se z ní na zkoušku. Není v pořádku ji sdílet dál do světa – lidem z univerzity raději pošlete trvalý odkaz na dokument v **UKAŽ** pomocí **tlačítka „Trvalý odkaz“** nebo rovnou elektronickou zprávou pomocí tlačítka „e-mail“.

A co je zakázáno?

Zakázáno je už zmíněné zpřístupňování EIZ dalším osobám, a to ve všech podobách: ve vytištěné kopii, v elektronickém souboru, ale i třeba tím, že někomu „půjčíte“ heslo do **CAS** (to je ostatně přísně zakázáno i v jiných případech než jen přístup do EIZ).

EIZ jsou také dostupné pouze pro nekomerční účely, nelze je prodávat ani se na nich jinak obohacovat. Stejně tak nelze využívat univerzitou licencované EIZ mimo

studium ve vaší soukromé pracovní činnosti, např. ve firmě, kde při studiu pracujete.

Jak už bylo řečeno, jsou autorským dílem - nesmí se tedy odstraňovat žádné ochranné prvky ani vytvářet odvozená díla, a to včetně překladů.

A v neposlední řadě je zakázáno systematické, automatické, hromadné stahování textů a dat.

V případě porušení licenčních podmínek, například strojovým stahováním článků, může dojít k zablokování přístupu pro celou UK a následně k vyvození důsledků pro uživatele, který licenční podmínky porušil.

Také **volné zdroje**, přestože jsou zpřístupňovány v mnohem volnějším režimu, jsou autorská díla a je třeba se k nim podle toho chovat. Vždy je nutné řídit se podmínkami konkrétní licence, kterou je dílo opatřeno (více se o této problematice můžete dočíst třeba na [webu Centra pro podporu open science](#)). Možnost strojového vytěžování může být upravena vydavatelem, a tak ji ani u volných zdrojů nedoporučujeme bez konzultace s knihovnou.

Můžete se dostat do situace, kdy pro svou studijní nebo výzkumnou potřebu budete potřebovat víc, než je obecně dovoleno - zpravidla to jde řešit legální cestou, a tak se v takovém případě obraťte na knihovnu. Na tu se určitě obraťte i tehdy, nebudete-li si jistí, co přesně můžete s EIZ dělat.

3. Trocha teorie na začátek

Co vše si můžete představit pod pojmem EIZ, jste se mohli dočíst v první kapitole a jednoduše lze říci, že se jedná o informační zdroje, které jsou uchovávané a zpřístupňované v elektronické podobě.

S jakými typy EIZ se můžu potkat?

- ▶ **Plnotextové / fulltextové:** Obsahují informace o dokumentu i jeho celý (plný) text.
- ▶ **Bibliografické (včetně citačních rejstříků):** Obsahují pouze informace o dokumentu, jeho plný text zde nenajdete. Informace o jeho existenci je pro vás důležitá a k plnému textu vám pomůže často zobrazované **tlačítko CUNI** nebo **odkaz s textem „CUNI link“**. Pokud dokument nedohledáte, existuje další **řešení**.
- ▶ **Faktografické:** Obsahují konkrétní údaje, faktická data, numerické údaje, tabulky, grafy, výpočty a další fakta. Tyto databáze se často vztahují k určitým tematickým okruhům (geografie, ekonomie, statistika) nebo v nich funguje oborové třídění pro snadnější orientaci.

- ▶ **Audiovizuální:** Obsahují převážně multimediální obsah a dokumenty audiovizuálního charakteru (fonotéky, videoarchivy, galerie atd.).
- ▶ **Nástroje:** Sem se řadí pomůcky, jako jsou vyhledávače odborného obsahu, citační manažery, nástroje pro kontrolu pravopisu, tvorbu citačních map a sítí a další EIZ vychytávky.
- ▶ **Digitální knihovny a repozitáře:** Bezpečná úložiště pro uchování a zpřístupnění digitalizovaného obsahu a dokumentů vytvářených na UK, ke kterým má instituce autorská práva pro zveřejnění (přehled repozitářů UK najdete na [webu Ústřední knihovny](#)).

Existuje mnoho druhů EIZ.

Platforma nebo databáze?

Terminologie EIZ je velmi pestrá. V této příručce (a v systémech pro EIZ Univerzity Karlovy) jsou pojmy platforma a databáze používány v takových souvislostech, jak je uvedeno níže.

Jako e-kniha a e-časopis se označují individuální tituly obdobné jejich papírovým verzím. Tyto tituly se nachází na platformách EIZ. Platformou rozumíme webové rozhraní, obvykle navázané na vydavatele/producenta daného EIZ.

Při práci s EIZ se setkáte i s pojmem databáze. Ve světě EIZ jde většinou o souhrn časopisů a jejich ročníků, čísel a článků nebo knih a jejich kapitol. V některých případech je na jedné platformě více databází, které se třeba věnují různým tématům. Např. ve faktografických zdrojích ale může jít také o libovolná jiná data a pak budou pojmy platforma a databáze často splývat. Co všechno do konkrétní databáze patří, určuje její producent.

Na jaké typy obsahu můžu narazit?

Stejně jako je pestrá terminologie EIZ, je pestrý i obsah daných e-zdrojů. Vedle e-knih i e-časopisů a v nich obsažených článků (Articles) a kapitol (Book Chapters) rozlišujeme další druhy textových dokumentů:

- ▶ **Recenze knih / Book Reviews** - jedná se o shrnutí, analýzu a kritiku napsané knihy. Recenze vám přináší informaci, jestli je kniha pro potřeby vašeho akademického psaní vhodná a vyplatí se vám ji sehnat.

- ▶ **Sborníky z konferencí / Conference Proceedings**
 - součástí vědeckého publikování je i vystupování s příspěvky na vědeckých konferencích. Ve sbornících naleznete právě tyto příspěvky.
- ▶ **Závěrečné práce / Theses & Dissertations** - bakalářské, diplomové, rigorózní, disertační, habilitační práce.
- ▶ **Vládní dokumenty / Government Documents** - usnesení vlády, právní předpisy a další legislativní materiály.

Setkat se můžete i s dalšími druhy nejen textových dokumentů. Kromě textového obsahu můžete narazit i na audiovizuální obsah - od hudebních nahrávek přes videozáznamy divadelních představení po mapy a fotografie. Dále v databázích najdete různé faktografické informace, např. statistiky, encyklopedie, slovníky i odborné lékařské termíny nebo třeba chemické vzorce. Tyto speciální typy formátů jsou obvykle zařazeny do **oborově zaměřených databází**.

Kdo je vydavatel/producent?

Vydavatel (případně producent) je pro potřeby této příručky ten, kdo k danému EIZ poskytuje přístup, stanovuje podmínky jeho užívání a určuje složení kolekcí EIZ. Vy se s vydavateli potkáte pouze přeneseně prostřednictvím licenčních podmínek.

Pokud vydavatel a producent není jedna organizace, pak je rozdíl mezi vydavatelem a producentem následující:

Vydavatel je zodpovědný za publikování, uvádím ho v **citaci**. Producent vytváří databázi/platformu a zajišťuje mi přístup do EIZ.

Jaké existují jednoznačné identifikátory EIZ?

Název a autor jsou dobré identifikátory pro běžnou lidskou komunikaci, ale pro jasnou identifikaci EIZ se hodí znát i další. Ať už proto, že se podle nich dá vyhledávat, nebo proto, že jsou to identifikátory, které patří do citace.

ISBN / eISBN (Electronic) International Standard Book Number je mezinárodní standardní číslo používané pro identifikaci knih. Není povinné, v každé knize ho nenajdete, ale ani se nedivte, pokud jich bude mít jeden vyhledaný titul více (tištěná a elektronická podoba i různá vydání budou mít svá ISBN).¹

ISSN / eISSN (Electronic) International Standard Serial Number je osmimístné číslo, kterým se jednoznačně identifikují periodika a ostatní tzv. pokračující zdroje vydávané kdekoli na světě. Je obdobou ISBN u knih.²

DOI Digital Object Identifier je unikátní a trvalý identifikátor digitálního objektu. Nejčastěji se s DOI setkáme u vědeckého článku publikovaného v e-časopise, u kapitoly e-knihy nebo příspěvku ve sborníku z konference. Kde je uvedeno číslo DOI, neměl by být problém s nedostupným textem po změně odkazu, ale vzniká nám povinnost ho **uvádět v citaci**.³

Permalink je trvalá URL adresa / **trvalý odkaz** na konkrétní obsah webu (e-knihu, e-článek, e-časopis). Nemění se a je stále aktivní, ovšem dokud existuje i odkazovaná webová stránka. Nejjistější trvalý odkaz je navázaný na číslo DOI, pokud se totiž umístění článku změní, DOI nás na něj přesměruje. V databázích často najdete ikonu nebo odkaz ke generování permalinků. Jsou důležité zejména v případě, kdy dokument nemá žádný z předchozích identifikátorů (to se týká zejména digitalizovaných dokumentů).

Co znamená volný zdroj a jak to souvisí s Open Access?

Ne všechny EIZ jsou **licencované**. Naopak, řada z nich je volně dostupná nebo publikovaná v režimu Open Access (setkáte se i se zkratkou OA a víc se o tomto režimu dočtete na webu **Centra pro podporu open science**). Oba typy mohou být publikovány s tzv. **veřejnou licenci**. Velmi zjednodušeně lze říct, že takové zdroje jsou dostupné všem bez rozdílu a pro přístup k nim nemusíte studovat na UK.

Model publikování v režimu Open Access bohužel přinesl i příležitost pro nekalé obchodní praktiky tzv. predátorských vydavatelů a s tím související produkování nekvalitního obsahu. V systémech UK proto nenajdete všechny existující volné zdroje, ale snažíme se pro vás vybírat pouze kvalitní, ověřené a pro studium, výuku a výzkum na UK relevantní otevřené zdroje.

4. Jak se do EIZ dostanu?

Přístup k licencovaným EIZ funguje vždy na základě ověření, že patříte k uživatelské skupině, která může do EIZ přistupovat.

Základním a nejjednodušším přístupem do EIZ je přímý přístup, kdy vás EIZ, který chcete použít, rozpozná na základě vaší IP adresy (jedinečné adresy, která identifikuje zařízení na internetu nebo v místní síti). Podmínkou je, že v danou chvíli přistupujete ze sítě Univerzity Karlovy (např. ze studovny nebo učebny).

Že vaši IP při přímém přístupu zdroj správně rozpoznal, si ověříte tak, že v rozhraní zdroje někde na obrazovce naleznete jednu z variant informace, že jste z UK (např. *Brought to you by Univerzita Karlova*), a zároveň pro vás bude dostupný samotný obsah zdroje.

Ne vždy je celý obsah zdroje licencovaný; tuto informaci si ověříte v Centrálním vyhledávači UKAŽ a Portálu elektronických zdrojů.

Pokud jste mimo síť UK nebo nemáte jistotu, že jste na správné IP adrese, je vhodné využít vzdáleného přístupu (viz níže).

Dostanu se tedy k EIZ i z domova?

Je velká snaha, aby byly EIZ dostupné i mimo prostory UK. V několika málo případech to není možné (je to definováno v [licenčních podmínkách](#)) - tyto EIZ jsou tak dostupné jen z budov UK, nebo dokonce z konkrétních počítačů.

U většiny EIZ to ale možné je, a to prostřednictvím vzdáleného přístupu. Na UK máme dva způsoby vzdáleného přístupu, které se skrývají pod termíny [EZproxy](#) a [Shibboleth](#) (s těmito názvy se setkáte i v [Portálu elektronických zdrojů](#)). Mají trochu jiné technické vlastnosti, a tak tam, kde je to technicky možné, jsou k dispozici oba.

Oba tyto způsoby fungují na základě přihlášení k CAS, kdy je po zadání vašich [údajů do CAS](#) ověřeno, zda máte mít k danému EIZ přístup.

Pokud přistupujete k EIZ z univerzitních systémů ([UKAŽ](#) nebo [PEZ](#)), zpravidla nemusíte řešit, zda používáte přímý nebo vzdálený přístup. Doporučujeme proto, abyste svá vyhledávání EIZ začínali vždy tam.

K většině elektronických informačních zdrojů se dostanete i z domova.

Shibboleth a EZproxy

Shibboleth je služba, která po přihlášení k **CAS** vyhodnotí, jestli máte mít ke zdroji přístup, odešle příslušné údaje přímo k EIZ, který vás poté přihlásí a pustí k obsahu. Alternativně se můžete přihlásit přímo v rozhraní zdroje, zpravidla kliknutím na možnost „*Institutional login*“ (Ize se však setkat i s označením institucionální přihlášení, přihlášení pomocí eduID, OpenAthens, Seamless login, SSO a další), kde si vyberete v menu přímo instituci (Univerzita Karlova / Charles University), nebo případně u některých zdrojů a služeb nejdříve region/skupinu - eduID.cz (Česká akademická federace identit) a poté až konkrétní instituci.

Ve většině případů využití Shibboleth v Centrálním vyhledávači **UKAŽ** a **Portálu elektronických zdrojů** naleznete odkazy v tzv. **WAYFless** podobě, kdy se vás po kliknutí už služba neptá, odkud jste (**WhereAreYouFrom**), takže nemusíte v seznamu institucí hledat UK a přihlásíte se pouze jedním kliknutím.

EZproxy funguje jako proxy server - po přihlášení k této službě pomocí CAS EZproxy vyhodnotí, zda máte mít ke kýženému zdroji přístup. Pokud ano, služba „naproxuje“ v adresní řádce (URL) adresu daného EIZ, tj. v URL se po přihlášení pomocí EZproxy objeví místo např.

www.sciencedirect.com proxovaná verze

www-sciencedirect-com.ezproxy.is.cuni.cz. Nejedná se o chybu nebo podvodnou stránku - vaše zařízení se jen z pohledu proxovaného EIZ tváří, jako kdyby bylo

na IP rozsahu serveru EZproxy, a tím pádem i v síti UK, což umožní, aby vás zdroj pustil k obsahu, podobně jako u [přímého přístupu](#).

Co síť Eduroam?

Když sedíte na přednášce s vlastním notebookem, obvykle vás síť [Eduroam](#) pouští pouze do celouniverzitních zdrojů UK. Obdobně to je i na kolejích. Na některých fakultách ale síť spadá také do fakultního rozsahu a díky tomu budete mít dostupné i [licencované zdroje](#) pro konkrétní fakultu.

Zpozornět byste měli na jiné vysoké škole nebo v knihovně jiné instituce. Eduroam stále funguje na jedny uložené přihlašovací údaje, ale dostupné EIZ z přímého přístupu budou odlišné.

V takovýchto nestandardních případech doporučujeme přihlášení pomocí vzdáleného přístupu ([EZproxy](#) nebo [Shibboleth](#)), kdy dojde k ověření na základě vašich [CAS údajů](#).

5. Kde EIZ najdu?

Nejlepší pro vyhledávání EIZ je začít z univerzitního rozhraní. Máme dvě - Portál elektronických zdrojů (známý pod zkratkou PEZ) a UKAŽ, centrální vyhledávač Univerzity Karlovy od A do Ž.

PEZ obsahuje záznamy pro celé databáze, ucelené kolekce elektronických knih a časopisů, digitální knihovny a další EIZ nástroje. Nejsou v něm jednotlivé tituly.

Do PEZ jdete, když potřebujete najít ucelený přehled dostupných EIZ na UK, ať už celouniverzitně, fakultně, nebo pro určitý tematický okruh, přičemž k tomu **využijete filtrů**, které jsou unikátní pro PEZ.

Na PEZ můžete hledat v ucelených EIZ a vstupovat do nich, ale nenajdete zde konkrétní dokumenty. Po vstupu do konkrétního EIZ přes PEZ pak na dané platformě ještě musíte vyhledávat v tamním rozhraní nebo ji jinak využít, pokud se jedná o nástroj.

UKAŽ umožňuje vyhledávat konkrétní tituly (i ty tištěné), články z časopisů, vysokoškolské práce apod.

Do UKAŽ byste měli jít, když hledáte konkrétní dokument nebo prozkoumáváte dostupný obsah pro zvolené téma, ať už pomocí sofistikovaného **rešeršního dotazu**, nebo jen klíčových slov.

V UKAŽ najdete kromě konkrétních titulů i záznamy ucelených EIZ z PEZ, nelze už však v těchto záznamech jednoduše filtrovat jako v PEZ (tedy **najít všechny dostupné EIZ pro daný obor nebo fakultu**). Pokud v UKAŽ najdete konkrétní dokument (e-knihu, článek atd.), po vstupu na platformu zpravidla skončíte přímo na umístění tohoto dokumentu v daném EIZ.

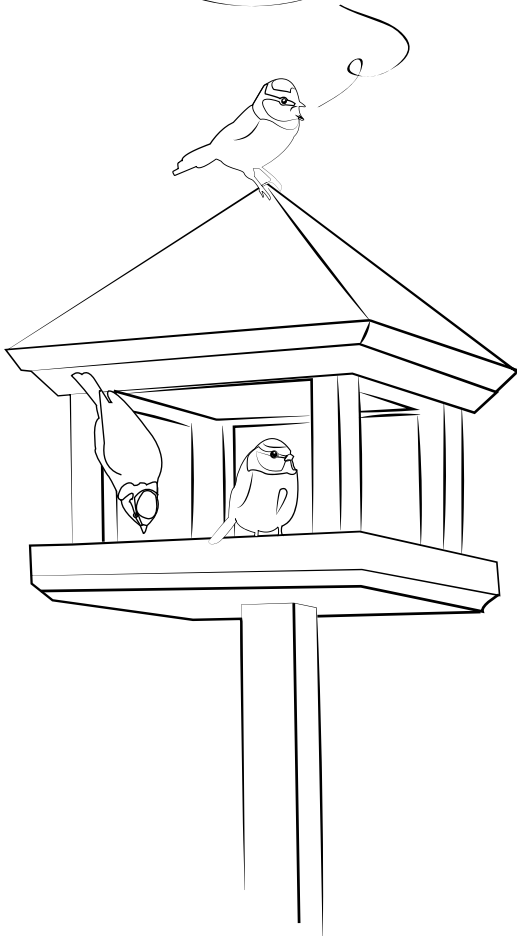
Co to znamená „Pouze pro“?

Jak už **bylo uvedeno dříve**, EIZ jsou zpřístupňované v souladu s licenčními podmínkami. Proto u některých EIZ najdete poznámku o omezení přístupu zpravidla pouze pro konkrétní fakulty nebo součásti UK. Tuto poznámku najdete u e-zdrojů jak v **PEZ**, tak v **UKAŽ**.

Když je daný e-zdroj „**Pouze pro...**“, můžete do něj vstupovat (až na několik málo výjimek), i když nestudujete ani nepracujete na dané fakultě. Zpravidla to lze z počítačů ve studovných konkrétní fakulty (tedy **přímým přístupem**). Pozor, vždy si ověřte otevírací hodiny dané studovny a podmínky pro přístup k počítačům ve studovně u konkrétní knihovny, kterou se chystáte navštívit, ať nevážíte cestu zbytečně. Kontakty na jednotlivé knihovny najdete na **webu Ústřední knihovny**.

Pouze pro/only for:
Sýkoroviti

Některé EIZ mají omezený přístup.

Portál elektronických zdrojů (PEZ)

V PEZ nenajdete jednotlivé tituly, ale databáze, ucelené kolekce, digitální knihovny a nástroje pro ulehčení akademického života. Zároveň všechny EIZ uvedené na PEZ najdete i v [UKAŽ](#), ale PEZ nabízí jiné možnosti vyhledávání a filtrování.

webová adresa PEZ
<https://ezdroje.cuni.cz>

Hledat lze zadáním klíčových slov nebo názvu do pole „Chci hledat...“ nebo si prohlížet přehledy EIZ podle kritérií popsaných níže.

Jak najdu databázi pro svou fakultu nebo svůj obor?

V PEZ můžete prohlížet EIZ abecedně (slouží k tomu záložka EIZ A-Z v horní navigační liště nebo abecední seznam na hlavní straně). Zároveň máte možnost dotaz po zadání zpřesnit. Pomoci vám k tomu mohou filtry po levé straně.

Pro zpřesnění podle fakulty slouží filtr „Fakulta nebo součást“ - bez zaškrtnutí čehokoli se zobrazí úplně vše, co je na UK přístupné, bez ohledu na to pro koho.

Filtr „**Univerzita Karlova**“ (vždy první) zobrazí zdroje dostupné všem studujícím a pracujícím na UK (jak [volné](#), tak [licencované](#)).

Filtr pro jednotlivé fakulty zobrazí oborové zdroje, které jsou dostupné pouze studujícím a pracujícím dané fakulty

nebo součástí. Pro zobrazení všech zdrojů, které máte na dané fakultě k dispozici, kombinujte tedy vždy svou fakultu a Univerzitu Karlovu.

Pro zpřesnění podle oboru slouží filtr „Oborové třídění“.

Multioborový zdroj (vždy první v oborovém třídění) zobrazí zdroje, které nejsou úzce oborově specializované. Na UK jich nemáme úplně málo a patří do nich velké časopisecké a knižní kolekce, které pokrývají prakticky vše, co lze na UK studovat. Pokud tedy hledáte zdroje pro svůj obor, doporučujeme vždy zaškrtnout daný obor a multioborový zdroj.

Nezapomeňte vybrané filtry potvrdit červeným tlačítkem „Použít filtry“.

Celouniverzitní i multioborové zdroje mohou být pro vaše studium zásadní. Kombinujte proto tyto filtry.

Co znamenají barevné symboly?

Barevné symboly na PEZ slouží k rychlé orientaci, o jaký typ EIZ se z hlediska dostupnosti jedná:

licencovaný

volně
dostupný

licencovaný
s volně dostupným
obsahem

zkušební
přístup

Tyto kategorie jsou v PEZ dostupné pro třídění EIZ v rámci filtru „Dostupnost“.

Z filtru můžete některé položky i vyloučit, a to křížkem na pravé straně. Stejně to funguje i v UKAŽ.

Proč je někde tolik odkazů? Na který mám kliknout?

Všude, kde je to technicky možné, jsou uvedeny odkazy pro přístup jak pomocí EZproxy, tak i Shibboleth (a každý je označen). Pokud daný EIZ není pro celou UK, ale jen pro vybrané fakulty, má každá fakulta svůj odkaz (označený „Pouze pro“).

EZproxy umí rozpoznat, zda se nacházíte v rozsahu univerzitních IP adres (nebo IP adres fakulty, která má mít přístup). Pokud jste na takové IP adrese, nevyzve vás k přihlášení přes CAS a ušetří vám tak pár kliknutí myší.

Shibboleth zase u některých EIZ umožní přihlášení do personalizované složky, ve které si můžete nastavovat alerty (zasílání článků na vybrané téma / vyhledávací dotaz), ukládat články, citace a další.

V konečném důsledku až tolik nezáleží na tom, který odkaz si vyberete, k obsahu EIZ se dostanete oběma způsoby.

Dojde-li k výpadku jedné ze služeb (nestává se to často, ale může to nastat), vyzkoušejte odkaz s druhým způsobem přístupu.

Když se v prohlížeči někam (včetně univerzitních služeb jako **UKAŽ** a **PEZ**) přihlásíte **Shibbolethem nebo EZproxy** pomocí svých **CAS údajů**, zpravidla už pak po dobu trvání tzv. session nemusíte přihlašování obnovovat novým vyplněním CAS údajů (tedy není třeba se do deseti různých EIZ přihlašovat desetkrát). Session trvá, dokud nedojde k expiraci cookie, ve které je zapsána, nebo zavření okna prohlížeče, ve kterém je cookie aktivní. I proto po ukončení práce na sdíleném zařízení (např. ve studovně knihovny) vždy z bezpečnostních důvodů zavírejte prohlížeč a nikdy svoje údaje na sdílených zařízeních neukládejte.

Různé EIZ se liší v tom, jak starou cookie s úspěšným přihlášením jsou ještě ochotny přijmout. U některých EIZ vydrží přihlášení celý den, u některých hodinu nebo i méně.

Co je to zkušební přístup?

Zkušební přístup (někdy se lze setkat i s označením trial) je zpřístupnění EIZ na krátkou dobu (zpravidla měsíc, přesný čas je vždy uveden u daného EIZ) pro otestování obsahu. Po uplynutí této doby zdroj již nemusí být dostupný, pokud nedojde na základě trialu k jeho zakoupení.

Jeden z hlavních faktorů při vyhodnocování trialů je uživatelský zájem. Pokud vás tedy nějaký EIZ ve zkušebním

přístupu zaujal, používejte ho a napište knihovně své fakulty zpětnou vazbu, aby věděla, že tento zdroj je pro vás zajímavý.

Informace o existenci trialů naleznete kromě filtru „Zkušební přístup“ v Dostupnosti také sledováním [facebookové stránky EIZ UK \(@eizuk\)](#), kde jsou probíhající trialy krátce po spuštění avizovány. Vyždímejte ze zkušebních přístupů maximum!

Prohledá mi UKAŽ každou databázi?

Neprohledá, více o pokrytí databází se dozvíte v následující kapitole o UKAŽ.

UKAŽ

UKAŽ umožňuje prohledávat současně elektronické, tištěné, digitalizované a informační zdroje dostupné na Univerzitě Karlově.

webová adresa UKAŽ
<https://ukaz.cuni.cz>

Co v UKAŽ najdu?

Je to první místo, kam byste se měli vydat, pokud:

- ▶ jste v oblasti informačních zdrojů (úplný) nováček a neorientujete se v dostupných informačních zdrojích na UK,

- ▶ si chcete udělat přehledovou rešerši na nějaké téma,
- ▶ potřebujete články na určité téma a neexistuje specializovaná databáze pro váš obor nebo o takové databázi nevíte,
- ▶ nebo chcete najít konkrétní knihu či časopis, které jsou na UK dostupné.

UKAŽ (a PEZ) umožňuje mimo jiné i správu uživatelského konta (dostupné po odeslání elektronické přihlášky do knihoven a **CAS přihlášení** v pravém horním rohu). Díky němu si můžete ukládat svá vyhledávání do oblíbených, nastavovat si pro ně alerty, označovat uložené záznamy štítky a mnohé další. Dále také ve svém kontě můžete spravovat své výpůjčky, požadavky, a pokud k tomu nějakým nedopatřením dojde, i své pokuty.

Co v UKAŽ nenajdu?

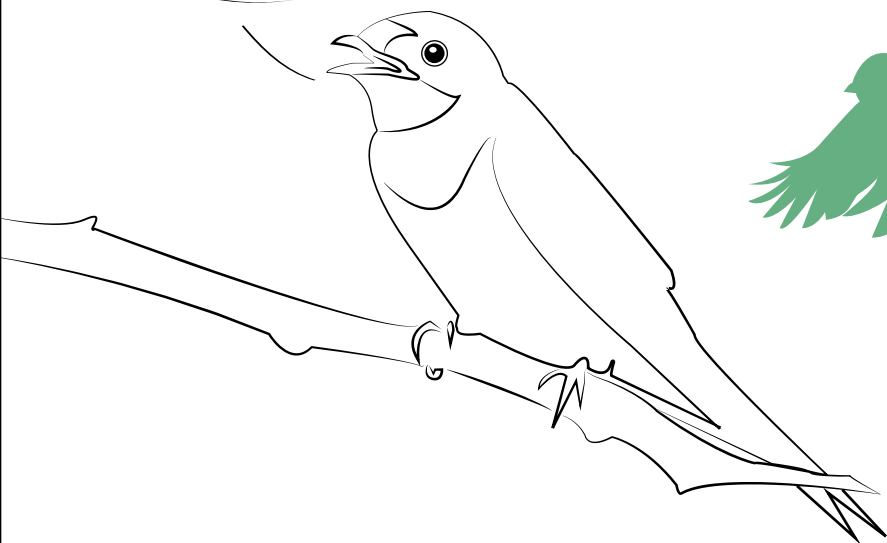
Ne všechny EIZ jsou v UKAŽ pokryté na té nejdůležitější úrovni - např. obsahy některých faktografických databází. U těchto databází nelze jejich obsah zobrazit v UKAŽ stejným způsobem, jako je tomu například u e-knih a e-časopisů. Vždy ale v UKAŽ najdete databázi, do které můžete vstoupit a obsah prohledávat přímo v ní.

"vlaštovka obecná"
OR "barn
swallow"?

Najdeš mne
v UKAŽ ve:
1348 článkách
314 knihách
42 závěrečných
pracích

Nakolik je konkrétní databáze prohledávatelná přímo v UKAŽ, napoví ikony v jejím záznamu:

Pokryto

Částečně pokryto

Nepokryto

Zároveň v UKAŽ nenajdete všechny existující **volné zdroje** - vybíráme ty kvalitní a relevantní pro studium, výuku a výzkum na UK.

Jak v UKAŽ hledat?

Vyhledávání v UKAŽ probíhá z horní lišty „Chci hledat“ a hledat můžete buď ve všech informačních zdrojích UK (defaultní nastavení schované pod označením „všude“), nebo si vyberete jen tištěné („ve fondech UK“) nebo elektronické zdroje („v e-zdrojích UK“). Přímo pod vyhledávací lištou můžete vybírat ze základních typů dokumentů (kniha, časopis, článek).

Do vyhledávacího pole můžete zadat jedno či více klíčových slov, název dokumentu, jméno autora, **ISBN knihy či ISSN časopisu**.

Pro složitější hledání doporučujeme se nejprve seznámit s následující kapitolou a pak použít pokročilé vyhledávání. Kromě určení vztahu mezi více klíčovými slovy

(vyjádřeného pomocí **booleovských operátorů - AND, OR a NOT**) vám umožní ještě před samotným vyhledáním omezit výsledky podle data vydání, jazyka a druhu dokumentu a také přesně specifikovat, v jakých popisných údajích mají být zadaná klíčová slova vyhledávána. Na výběr je název, autor, předmět, ISSN a ISBN. Pokud nevyberete nic, vyhledáváte ve všech popisných údajích dokumentu (například v abstraktu).

Zároveň můžete v pokročilém rozhraní specifikovat, jak/kde se má vámi zadaný vyhledávaný termín v daném poli vyskytovat. V nabídce jsou tyto možnosti:

- ▶ **Obsahovat** - vyhledá záznamy, kde se ve vybraném poli vyskytuje vámi zadaný termín (bez ohledu na to, zda pole obsahuje i nějaké jiné slovo).
- ▶ **Je (přesně)** - vyhledá pouze ty záznamy, kde se ve vybraném poli vámi zadaný termín vyskytuje tak, jak jste jej přesně zadali (bez jiných slov, v daném pořadí).
- ▶ **Začíná na** - vyhledá pouze ty záznamy, u nichž je zadaný termín na začátku řetězce (**pozor:** funguje pouze v kombinaci s polem **Název**).

Vyhledávací dotaz aneb jak správně formulovat, co chci najít

Před samotným vyhledáváním si dobře rozmyslete, co vlastně chcete najít. Definujte si téma pomocí klíčových slov a mějte na paměti, že jejich varianty v českém

a anglickém jazyce budou přinášet odlišné výsledky (a že je **můžete kombinovat**). Češtinu využijete lépe pro vyhledávání tištěných publikací a anglická klíčová slova jsou vhodná pro vyhledávání v e-zdrojích UK a přímo v databázích. Užitečné tipy a triky najdete níže nebo v [Tipech pro vyhledávání](#).

Chcete vyhledávat podle přesné klíčové fráze?

Zadejte ji do vyhledávacího pole v **uvozovkách** (" ").

→ "American Chemical Society"

Nejste si jistí pravopisem? Nebo celou částí fráze?

Použijte zástupný znak **otazník (?)** pro jeden nejasný znak.

- ▶ *inklu?ivní vzdělávání*, pokud si nejste jistí, zda použít Z či S
- ▶ *wom?n*, pokud chcete vyhledat *women* i *woman*

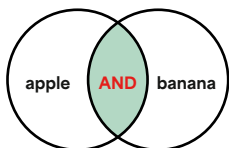
Použijte zástupný znak **hvězdička (*)** pro řetězec znaků.

- ▶ hvězdičku používejte s rozmyslem
- ▶ *midsummer * dream*, pokud nevíte, zda název zní *midsummer day's dream* nebo *midsummer night's dream*
- ▶ *astro**, hledáte-li klíčová slova začínající na *astro-*; dotaz vrátí výsledky se slovy *astronomie*, *astrofyzika*, *astrolog*, *astrophytum* atd.

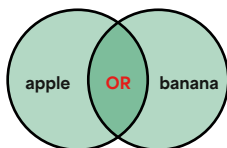

Booleovské operátory

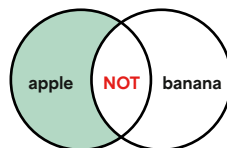
Pomocí booleovských operátorů lze definovat logické vztahy mezi jednotlivými slovy vašeho dotazu.

AND vrací výsledky obsahující oba termíny apple i banana

OR vrací výsledky obsahující alespoň jeden z termínů apple nebo banana

NOT vrací výsledky termínu apple bez banana

Booleovské operátory je třeba psát **VELKÝMI PÍSMENY**, jinak je bude **UKAŽ** považovat za součást vyhledávané fráze.

Znáte jen část názvu dokumentu a/nebo jména autora?

Oddělte každý údaj operátorem **AND**.

- ▶ pokud hledáte např. *analýzu* (možná matematickou?) od Jarníka, vložte AND mezi známou část názvu a jméno autora → *analýza AND jarník*

Hledáte dokumenty, které obsahují alespoň jedno z více různých slov?

Oddělte je operátorem **OR**.

- ▶ chcete-li najít jak záznamy obsahující ekologie, tak záznamy obsahující *ecology*, případně záznamy obsahující obě slova → *ecology OR ekologie*

Chcete vyloučit některá slova?

Použijte operátor **NOT**

- ▶ *democracie* NOT *československo*, hledáte-li demokracii, ale chcete z výsledků vyloučit výsledky obsahující Československo

Tyto operátory se dají kombinovat mezi sebou i s dalšími výše uvedenými možnostmi, **UKAŽ** je přitom čte zleva doprava:

- ▶ hledáte-li slovní spojení *občanské právo*, ale nechcete výsledky, které mají v názvu nebo popisu sousloví *česká republika* (nevyloučíte však výsledky, kde se v různé části popisu nachází slova česká a republika) → "*občanské právo*" NOT "*česká republika*"
- ▶ chcete-li výsledky s přesnými názvy *Úvod do ekologie*, *Základy ekologie* a *Ecology*, ale také výsledky, které mají v anglickém názvu slovo *ecology* → "*úvod do ekologie*" OR "*základy ekologie*" OR *ecology*
- ▶ pokud chcete dokumenty, které obsahují slova *America* nebo *USA*, ale ne slovní spojení *Latin America* → *america* OR *usa* NOT "*latin america*"
- ▶ pokud chcete výsledky, které obsahují zároveň slova *aspirin*, *children* a slovní spojení *reye's syndrome*, výsledky nebudou obsahovat dokumenty, které obsahují pouze jedno nebo dvě z těchto hesel, a také budou ignorovat zdroje, ve kterých se nachází slova *syndrome*

nebo reye's samostatně → *aspirin AND children AND "reye's syndrome"*,

- ▶ pokud hledáte dokumenty o dopadu smogu na astma, ale nezajímá vás Čína → *smog AND astma NOT čína*

UKAŽ na můj dotaz vrátil moc výsledků, jak se doberu toho, co chci?

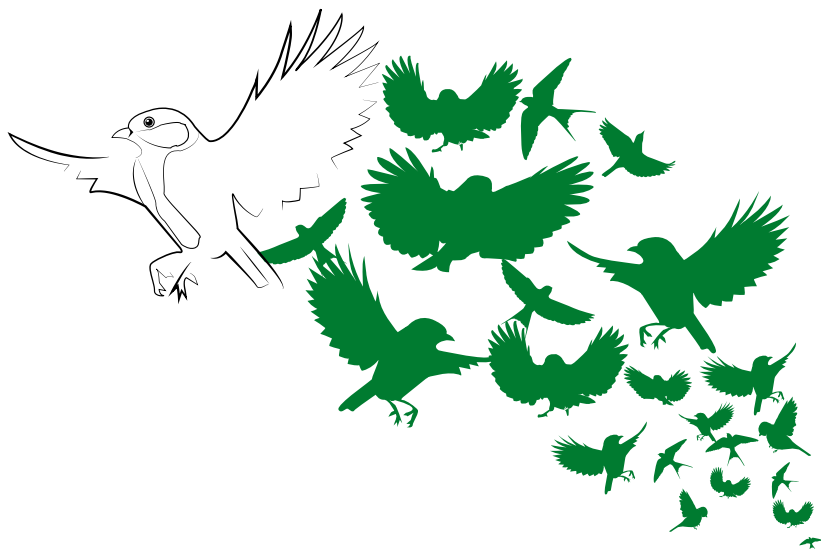
I správně zformulovaný dotaz můžete chtít zpřesnit nad rámec klíčových slov. Můžete pro to použít filtry v menu „Upřesnit výsledky“.

Zde můžete filtrovat podle:

- ▶ **Dostupnosti** - zejména elektronické/tištěné zdroje ve fondech knihoven.
- ▶ **Předmětu** - pozor, třídění pochází z mnoha různých zdrojů, není kontrolované a obsahuje klíčová slova, která mohou být duplicitní nebo ve více jazycích. Buď označte všechny relevantní, nebo je včleňte do rešeršního dotazu.
- ▶ **Knihovny** - týká se pouze fyzického umístění dokumentu, nijak nezohledňuje přístupnost EIZ pro danou fakultu.

Pokud chcete ve filtru zvolit více než jen pár možností, může být snazší vyloučit ty, které nepotřebujete, kliknutím na křížek po pravé straně hesla a ušetřit si tak čas a kliknutí.

Použijte filtry! Zpřesníš výsledky v UKAŽ.

Ke zpřesnění výsledků můžete využít i vypnutí hledání ve fulltextu. Více najdete na [wiki](#).

UKAŽ na jednom místě udržuje data o dokumentech z velkého množství zdrojů, ale některé z nich nemá UK ve své správě (například různé databáze s [volně dostupným obsahem](#)). I z tohoto důvodu může být v některých filtrech u některých dotazů velké množství zdánlivě duplicitních hesel.

V praxi to také znamená, že ne všechny problémy, na které v UKAŽ narazíte, je tým knihoven UK schopen odstranit okamžitě, nicméně vždy pro vás alespoň najdeme alternativu nebo dočasné řešení.

Určitě je lepší zeptat se knihovny než jen čekat, že se něco opraví samo - nejenže můžete rychle vyřešit svůj problém,

ale zároveň nám pomůžete držet UKAŽ v co možná nejlepším stavu i pro ostatní.

Nedaří se mi nic vhodného vyhledat, v čem může být problém?

Můžete se dostat i do opačné situace - zeptali jste se moc konkrétně a takový dokument, který by uspokojil vaše hledání, na UK nemáme. V tom případě zkuste svůj dotaz zobecnit.

Zároveň se ujistěte, že jste svůj dotaz skutečně naformulovali tak, aby vystihoval podstatu vašeho hledání.

Tipy pro vyhledávání naleznete na hlavní stránce **UKAŽ** nebo si je uložte do oblíbených.

Pokud stále nenacházíte, co potřebujete, může se skutečně stát, že takový dokument na UK není. V tom případě postupujte podle návodu na **[konci deváté kapitoly](#)**.

Mám vyhledáno, co s tím teď mám dělat?

Návody pro práci s tištěnými zdroji najdete na **[wiki](#)**.

Máme-li na UK vyhledaný dokument elektronicky, projeví se to poznámkou „K dispozici online“ u výsledku vyhledávání. Po rozkliknutí takového záznamu pak

v sekci „Zobrazit online“ najdete odkazy, na kterých daný dokument můžete číst.

Zároveň máte v sekci „Odeslat“ k dispozici možnosti pro uložení a **citování** vámi vyhledaného EIZ.

Ne každý dokument je dostupný online pro všechny a odkudkoli. To je vždy uvedené u odkazu daného EIZ.

Proč je vyhledaný titul uvedený v tolika odkazech? Který si mám vybrat?

Zatímco na **PEZ** jsou různé odkazy pro různé fakulty a různé druhy přístupů, v **UKAŽ** je to trochu jinak (kromě záznamů z PEZ, ty zůstávají stále stejné). Časopis (ale i kniha) může být zařazen do více kolekcí s různou dostupností (ročníků i pro různé fakulty). O tom rozhodují vydavatelé daných titulů.

U časopisů vám napoví rozsah dostupných ročníků. Některé databáze obsahují nejnovější čísla, v jiných naleznete naopak archivy. V zájmu vydavatelů je co největší viditelnost, která přináší i vyšší možnou míru citování. I z tohoto důvodu se můžete setkat s jedním titulem v mnoha databázích a na různých platformách. Vyberte si ten odkaz, kde jsou vámi požadované ročníky (nebo kombinujte odkazů víc). Není-li v nich rozdíl, pak je jen na vás, kterou z platform upřednostníte. Nezapomeňte věnovat pozornost poznámkám o dostupnosti u některých odkazů.

I knihy bývají zařazené do různých kolekcí. U nich nebývá problém s dostupností ročníků, ale mohou být na platformách s různou uživatelskou přívětivostí či s **různým počtem souběžně přístupujících**. Vybírejte podle svých preferencí. Pozor, i zde najdete poznámky o dostupnosti.

U neknižních a nečasopiseckých titulů se s více odkazy můžete setkat spíše výjimečně. I zde platí poznámka o dostupnosti (některé bývají dostupné pouze z konkrétních počítačů).

Stává se to sice zřídka, ale stává, že některá z platform má výpadek - pak zkuste odkazy na další platformy.

Zdroj není pro moji fakultu, co s tím?

Obecně doporučujeme navštívit knihovnu dané fakulty nebo součásti a plný text si zobrazit na počítači v budově (např. ve studovně či hale služeb atd.). Pozor, vždy si ověřte otevírací hodiny a podmínky pro přístup k počítačům u konkrétní knihovny, kterou se chystáte navštívit, ať nevážíte cestu zbytečně. Kontakty na jednotlivé knihovny najdete na **[webu Ústřední knihovny](#)**.

V případech mimopražských fakult se obraťte na svoji knihovnu - poradí vám, jak postupovat.

Proč jsou některé e-časopisy dostupné se zpožděním?

Některé z **[licencovaných časopisů](#)** mají tzv. časové embargo, kdy vydavatel určí, že nejnovější obsah (v rádech měsíců

až let) nebude dostupný. Univerzita má tak přístup pouze ke staršímu obsahu. Články, na které je zatím embargo, se v **UKAŽ** nevyhledají. Má-li UK časopis dostupný v různých kolekcích, může být pro každou kolekci jiné embargo.

Nestačí mi Google?

Vyhledávání v univerzitních systémech (**UKAŽ** a **PEZ**) s sebou nese jisté benefity - vyhledáte EIZ, které jsou reálně dostupné, je zajištěný vzdálený přístup, u EIZ s omezenou dostupností hned vidíte, na jakou fakultu se obrátit. Zároveň **volně dostupné EIZ**, které v UKAŽ a PEZ najdete, už prošly posouzením kvality. Doporučujeme tedy začínat hledání vždy tam.

Víme, že studium není vždy o tom, co je doporučeno. Budete-li vyhledávat na internetu (např. v Google Scholar), mějte prosím na paměti, že:

- ▶ Ne všechny **volně dostupný obsah** je kvalitní.
- ▶ Existují různé digitální knihovny různých institucí (nelze je mít všechny v UKAŽ a na PEZ), Open Access repozitáře i vědecké sociální sítě, kde jsou dokumenty uloženy.
- ▶ Můžete chodit do jiných knihoven (ve smyslu EIZ jiných institucí), **Google Scholar** vám umožní vyhledávat až v 5 zároveň.
- ▶ Existuje legální možnost, jak **získat EIZ nedostupné pro UK**.

Červená ikona CUNI, CUNI link & Find It @ CUNI

Narazíte-li v databázi, na platformě nebo třeba v Google Scholar na tuto ikonu nebo texty *CUNI link / Find it @ CUNI*, můžete na ně bez obav klikat. Jedná se o službu, která vám zjistí, jestli je na UK možné si přečíst celý text vámi nalezeného článku nebo knihy. Zobrazí vám seznam odkazů (ne nepodobný tomu, který najdete v [UKAŽ](#)), kde lze dokument otevřít v elektronické formě. Pokud mají knihovny UK dokument ve fondu také v tištěné formě, můžete zde zjistit, jestli je možné si ho půjčit nebo zadat požadavek.

Pro zobrazení ikony nebo odkazu v databázi musíte být vždy rozpoznáni jako uživající z UK - tedy používat přímý nebo vzdálený přístup k databázi. Ne všechny databáze tuto službu umožňují. Pro zobrazení odkazu v Google Scholar je potřeba [nastavit si tuto funkci](#) ve vašem profilu.

6. Čtení e-knih

Plnotextové EIZ obvykle nabízí možnost čtení přímo v prohlížeči nebo zobrazení (a v některých případech i možnost stažení) ve formátu pdf. U e-knih se můžete setkat i s formáty pro čtečky (nejčastěji epub). Některé platformy navíc mají vlastní aplikaci (včetně té mobilní) na čtení svých titulů.

Na UK je k dispozici mnoho e-knih od různých producentů a na různých platformách. Způsoby čtení e-knih se tak mohou někdy lišit i v rámci jedné platformy. Nejčastěji se setkáte s těmito možnostmi:

- ▶ On-line čtení v internetovém prohlížeči
- ▶ Off-line stažení části / kapitoly / v některých případech i celé e-knihy (v různých formátech, nejčastěji pdf)
- ▶ Off-line stažení do aplikace producenta
- ▶ Off-line výpůjčka (na omezenou dobu, zabezpečený formát nebo aplikace)

- ▷ DRM (Digital Right Management) - systém pro autorskoprávní ochranu elektronických dokumentů. DRM chrání e-knihu před nelegálním šířením, a to buď ve formě sociálního DRM (vodoznak s uvedením, kdo si e-knihu zakoupil a případně nese odpovědnost za její nelegální šíření), nebo tzv. tvrdého DRM, které nese omezení i technického charakteru.

E-kniha mi nabízí něco jako výpůjčku.

Jak to funguje?

Některé e-knihy mají možnost přístupu podobnou svým tištěným protějškům, a to elektronickou výpůjčku. Knihu si pomocí dialogového okna vypůjčíte na předem vymezenou dobu (obvykle 1-14 dní). Po uplynutí této doby se e-kniha automaticky uvolní pro další použití.

Pro vypůjčení elektronické knihy budete potřebovat aplikaci podporující zabezpečení DRM nebo vlastní aplikaci platformy, případně i čtečku či aplikaci pro čtení e-knih, která konkrétní off-line výpůjčku podporuje, více o této problematice na [wiki](#). Následně doporučujeme postupovat podle návodů jednotlivých platform (často v dialogovém oknu výpůjčky), které vás krok po kroku nasměrují od přihlášení se do účtu po výběr zařízení pro čtení a přiřazení správné aplikace podle operačního systému až k úspěšnému stažení vypůjčené e-knihy. Pokud si nevíte rady a návod na platformě vám není jasný, obraťte se na knihovnu.

Tento systém slouží jako vydavatelské opatření k zabezpečení obsahu e-knih proti zneužití a některé e-knihy nejsou k dispozici jinak než takto. Zároveň ale vypůjčení knihy nabízí některé další možnosti – komfortnější čtení, psaní poznámek a zvýrazňování textu (na závěr i export), šetření mobilních dat a v neposlední řadě vám některé platformy umožní i její rezervaci. Pokud je menší počet souběžně přistupujících uživatelů (např. 1U), nemusíte se obávat, že vám někdo přístup do rozečtené e-knihy sebere.

E-kniha se právě používá. Co to pro mě znamená?

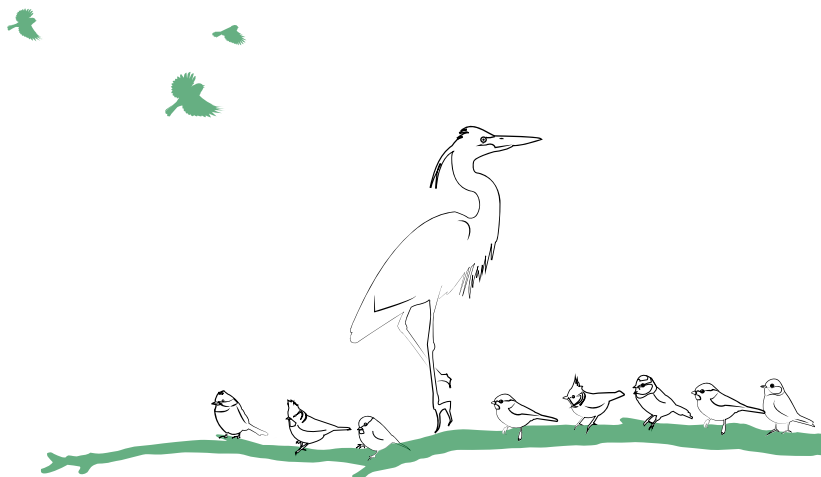
Některé tituly jsou zpřístupněné pouze pro jednoho (1U) nebo tři souběžně přistupující (3U); informaci o dostupnosti naleznete buď v poznámce v **UKAŽ**, nebo na platformě s vybranou e-knihou. Proto se vám může stát, že se musíte zařadit do fronty rezervací (obdobně jako u tištěné knihy), anebo zkusit otevřít e-knihu později. Systém rezervací nenajdete u všech rozečtených e-knih, některé platformy uvádějí informaci, do kdy se e-kniha aktuálně používá (kdy se uvolní pro dalšího čtenáře). Někdy je opět e-kniha dostupná během několika málo minut, jindy si počkáte i týdny (obvyklá výpůjční doba platformy × počet možných rezervací).

Některé e-vypůjčky můžete vrátit i dříve, když už daný titul nepotřebujete. Zkrátíte tak čekání ostatním uživatelům.

Uprostřed čtení mi vyskočilo divné okno

Nejspíš jste narazili na [službu DDA](#).

Vyskočilo na vás divné okno?

Nechci číst e-knihu na PC ani v mobilu, jde to i jinak?

EIZ vám ze své podstaty nabízejí elektronickou verzi i čtení na elektronickém papíru na čtečkách e-knih, ale to jste možná neměli na mysli, že? Pokud opravdu trváte na papíru, před vytištěním se zkuste ujistit, jestli pro vás neexistuje dostupný tištěný exemplář v našem fondu nebo v jiné knihovně ve vašem okolí.

Některé z knihoven UK nabízí k vypůjčení čtečky nebo zařízení na čtení knih (za různých podmínek) - ptejte se v knihovnách.

7. Kouzla a nástrahy citování

Elektronické zdroje se musí citovat stejně jako fyzické. Je jedno, jestli cizí myšlenku nebo práci přebírám z méně tradičního média, vždy ji musím umístit pomocí citace do správného kontextu.

Co je to citace?

Citace představují způsob, jak uvést, že určitý materiál ve vaší práci pochází z jiného zdroje. Také poskytují informace potřebné k tomu, aby čtenáři daný zdroj našli - mapují tak cestu vašeho výzkumného procesu. Kdykoli ve svém textu použijete zdroje, ať už to jsou tradiční média jako knihy, časopisy a webové stránky, nebo audiovizuální média, videa a obrázky, musíte vždy uvádět autorství.

V textu rozlišujeme dvě podoby citací - „přímé citace“, kdy uvádíme původní text slovo od slova, a parafráze, kdy cizí myšlenku prezentujeme vlastními slovy. Za oběma verzemi následně do závorky nebo poznámky pod čarou uvádíme zkrácenou referenci odkazující na bibliografii (seznam všech citací, který se zpravidla uvádí na konci práce).

Proč se ve vědě cituje?

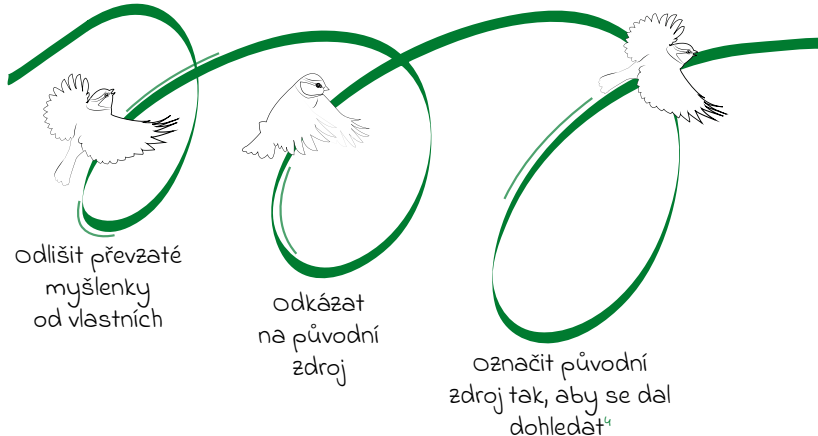
Správné citování je jedním z pilířů vědy - prostřednictvím citace jednoznačně identifikujete citovaný dokument a zároveň tak dáváte možnost ověřit převzaté myšlenky, a tím i podpíráte vlastní tvrzení.

Citováním zdrojů zasazujete svou práci do určitého kontextu, abyste ukázali, kam „zapadá“ v rámci daného oboru. Citace jsou také skvělým způsobem, jak zanechat stopu, která má pomoci ostatním, kteří se budou chtít danému tématu věnovat - naznačuje totiž, kde při výzkumu začít a jaká témata a zdroje jsou stěžejní a které jsou naopak méně prozkoumané (viz [Citační mapy](#)).

Proč musím citovat já?

Povinnost uvádět zdroje a citovat udává autorský zákon (121/2000 Sb.) a citační etika. Jejich nedodržení, ať už úmyslné, nebo z nevědomosti, je považováno za plagiátorství.

Tři „O“ proti plagiátorství

Plagiátorství na akademické půdě může vést k postihům, jako je ukončení studia, nebo dokonce i odebrání již získaného titulu.

Máme na UK nějaké materiály, které by mi s citační etikou pomohly?

K dispozici je zdařilá publikace *Jak se vyhnout plagiátorství: Příručka pro studenty*, na které spolupracoval i kolektiv autorů z UK. Najdete ji v UKAŽ.

Co ocitovat nemusím?

Obecně nemusíte citovat vlastní zkušenost a vlastní myšlenky, stejně jako výsledky vlastních experimentů a měření nebo materiály, které jsou vaše originální tvorba (obrázek, fotografie, video apod.).

Citovat nemusíte ani běžně známá fakta nebo fakta, která jsou v rámci vašeho oboru přijímána jako obecná a všem známá.

Tedy „Slunce je hvězda“ citovat nemusíte, ale pokud chcete zmínit, jak daleko je Slunce od Země, pak už musíte uvést zdroj.

Pozor, citovat a uvádět autorství se musí také u volných děl, jinak by se jednalo o osvojování cizích myšlenek, tedy o plagiátorství.

V různých člancích vypadají citace jinak.

Je to v pořádku?

Povinnost citovat je jedna věc, druhá věc je, jak má citace vypadat. To udávají citační normy a citační styly.

Jakmile se rozhodnete, co budete citovat a zda použijete přímé citace nebo parafráze, musíte si vybrat styl citování. Citační styly udávají konkrétní formáty pro citace v textu a bibliografii (seznam citací na konci práce).

Volba citačního stylu obvykle vychází z oboru, kterého se týká vaše práce. Vyučující nebo fakulta vás upozorní, jaký citační styl máte používat. Pokud vás neupozorní, získáte tímto dotazem plusové body.

V našich končinách je nejpoužívanější standard ISO 690, který vychází z výkladu stejnojmenné normy, nicméně v různých oborech se můžete setkat i se styly NLM, MLA, Harvard a dalšími. Všechny tyto styly mají společné to, že jsou normované, tj. měly by jednoznačně udávat formu citace ve všech možných situacích.

Jak si ulehčit život při citování?

V první řadě - nenechávejte citování a seznam použité literatury až na závěr psaní akademické práce. Obtížně se pak dohledávají zdroje, riskujete opomenutí či nedopatření, které může být zásadní a je navíc úplně zbytečné.

Pod heslem „Citační manažer“ najdete na [PEZ](#) nástroje, které vám zejména u delších textů s větším počtem citací

usnadní práci při citování a pomohou organizovat použité zdroje. Některé nástroje umožňují sdílet citace (i mimo UK) a vygenerovat seznam použité literatury přímo v textu pomocí tzv. pluginů. Funguje to tak, že integrujete manažer přímo do textového editoru (např. Microsoft Word) a generujete bibliografii a citace automaticky ze seznamu, který si vedete v manažeru. Citační manažery také nabízí doplňky do prohlížečů (např. Chrome), pomocí kterých můžete jedním klikem získat citační údaje z webových stránek (včetně jiných knihovních katalogů a databází) a uložit si je do svého manažeru.

Jak s citačním manažerem pracovat, vás ráda naučí vaše knihovna.

Jak pracuje s citacemi centrální vyhledávač UKAŽ?

V **UKAŽ** můžete citaci generovat pomocí tlačítka „Citace“ (ikona uvozovek) v záznamu nalezeného zdroje. V boxu Citační styl lze vybrat jeden z předvolených citačních stylů.

UKAŽ standardně pracuje s citačním manažerem citacePRO, ale vytvořenou citaci můžete vložit i do jiných manažerů buď manuálním kopírováním, nebo ji pomocí tlačítek v sekci „Odeslat“ v záznamu zdroje exportovat ve formátech BIBTEX a RIS, ze kterých pak lze citace do většiny manažerů importovat. Citaci si do svého manažeru snadno uložíte i pomocí doplňku do prohlížeče.

Pomocí citací je možné v UKAŽ také vyhledávat. Pokud UKAŽ nic nenajde, doporučujeme zkusit pro jistotu ještě vyhledávat podle názvu nebo autora pro případ, že je citace špatně.

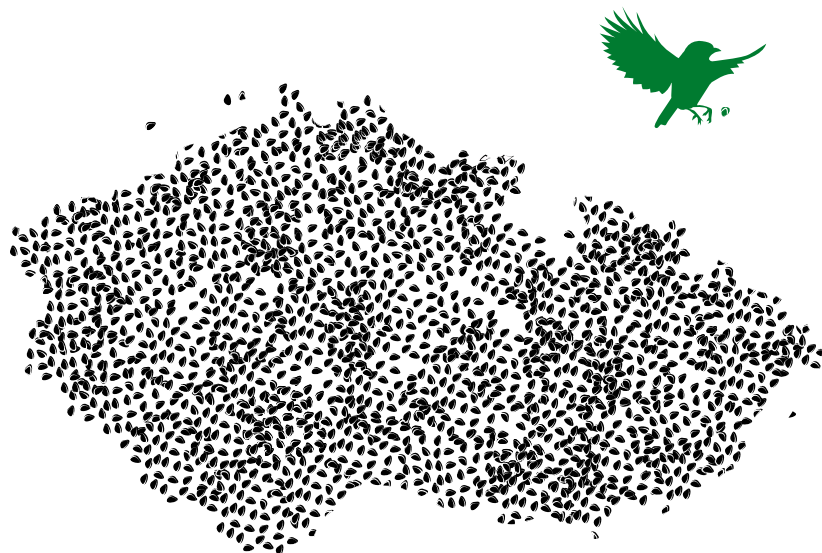
U citace vytvořené automaticky jakýmkoliv citačním generátorem, ať už v UKAŽ, nebo v nějakém EIZ, doporučujeme ověřit její správnost, a to i po uložení do citačního manažeru. Problémy mohou být u jmen autorů a editorů, podtitulů, typů dokumentů atd. U elektronických zdrojů zpravidla bývá nutné doplnit URL adresu a datum citování do citace ručně.

Co je to citační mapa a k čemu se mi hodí?

Citační mapa je grafické znázornění, které pomocí různých vizualizačních nástrojů (LitMaps, Open Knowledge Maps) a technik zobrazuje citační vztahy (citované odkazy a citující články) mezi články.

Citační mapa se generuje z „citačních semínek“ (seed papers) - po „zasetí“ alespoň 5-6 stěžejních článků k danému tématu nástroj vygeneruje mapu prací, které jsou citovány stěžejními články nebo stěžejní články citují. Práce, které jsou hodně citovány stěžejními články, jsou k tématu zásadní a měli byste minimálně vědět o jejich existenci. Naopak práce, v nichž jsou stěžejní články hodně citovány, patří mezi novější v dané oblasti a je na vašem uvážení, jestli budou stát za přečtení.

Jak si ulehčit život při citování?

Tyto mapovací nástroje lze „krmit“ citacemi vyexportovanými z citačních manažerů nebo **UKAŽ**.

8. Víc než jen e-knihy

Nechceme vás zahlcovat výpisem všech EIZ, které UK má, koneckonců se na ně můžete podívat sami na PEZ nebo je najít v UKAŽ. Ale některé tu přece jen představíme.

Digitální knihovna Kramerius UK

Do digitální knihovny přistupujte z PEZ.

Digitální knihovna Kramerius UK zpřístupňuje digitalizované fondy Univerzity Karlovy (knihy, periodika, mapy a další materiály), a to zejména staršího data vydání, ale i některou novější literaturu.

Jednotlivé dokumenty je možné vyhledávat v UKAŽ, který vás nasměruje na daný dokument v digitální knihovně. Pokud se podíváte přímo do digitální knihovny, kromě základního vyhledávání můžete dokumenty také jednoduše filtrovat podle typu, dostupnosti, roku vydání, autora a dalších možností.

Jaká je dostupnost dokumentů v Digitální knihovně Kramerius UK?

Veřejně přístupná díla - jedná se o dokumenty, na které se nevztahují žádná omezení z hlediska čtení, stahování či tisku. Postačí vám internetové připojení. Tato díla mohou být z pohledu autorského zákona zveřejněna, ale neznamená to, že s nimi **můžeme libovolně nakládat** - stále jsou to autorská díla.

Dokumenty dostupné z konkrétních PC v knihovnách - jde o díla chráněná autorským zákonem, nelze je proto zpřístupnit vzdáleně ani je šířit. Z důvodu ochrany autorských práv není možné dokumenty ani jejich části z těchto terminálů stahovat či odesílat e-mailem. K takovýmto dokumentům mohou registrovaní uživatelé přistupovat ke službám knihoven UK z počítačových stanic v budovách některých knihoven UK (které konkrétně to jsou, se dozvíte na stránkách Krameria).

Digitalizované dokumenty jsou také přístupné ve fyzické formě, hledejte je v **UKAŽ**.

Nástroje pro ulehčení akademického života

Kromě **citačních manažerů** nabízí UK další nástroje, které vám mohou zpříjemnit život. Vyhledáte je pod klíčovým slovem „nástroj“ v **PEZ**. Konkrétní nabídka se může v čase měnit, ale najdete tu nástroje pro podporu odborného psaní v angličtině, různé slovníky, nástroje pro bibliometrickou analýzu apod.

Elektronické knihy z UK

Elektronické knihy, které na univerzitě vydává Nakladatelství Karolinum, jsou dostupné pro všechny uživající z UK.

Najdete je, jako ostatní knihy, v UKAŽ a číst je můžete na několika platformách podle svých vlastních preferencí.

V UKAŽ najdete i obsah některých jiných univerzitních vydavatelství.

9. Něco nefunguje...

Nebudeme lhát - občas se něco prostě rozbije. A občas něco funguje sice správně, ale ne tak, jak byste si představovali. Každou poruchu i neduh můžete nahlásit, z UKAŽ i PEZ, pomocí tlačítka „Report a Problem“ nebo pomocí odkazu „Napište nám“ na hlavní stránce obou systémů. Než tak uděláte, podívejte se do téhle kapitoly, jestli váš problém nemá jiné řešení.

Proč nemám k EIZ přístup?

Nesnažím se dostat někam, kam nemůžu?

Nejčastějším problémem při přístupu k EIZ je, že se snažíte přistoupit ke zdroji, ke kterému **nemáte přístup**. Zkontrolujte v **UKAŽ** nebo v **PEZ**, zda u EIZ není uvedená poznámka o omezení dostupnosti pro konkrétní fakulty nebo součásti (nebo přístup jen z budov UK). Pokud ano, pak je (bohužel) v pořádku, že k takovému EIZ nemáte přístup. Potřebujete-li takový zdroj pro své studium, postupujte podle **tohoto návodu**.

Pokud již nestudujete ani nepracujete na UK, ale jste externím uživatelem služeb nebo členem Klubu Alumni, počet vzdáleně dostupných EIZ se vám zúží.

Znám své údaje do CAS?

Vzdálený přístup (a v několika málo případech i přímý) je podmíněn přihlášením do **CAS**. Pokud tyto údaje neznáte, postupujte **podle návodu** (nebo vám pomohou ve výdejních centrech ISIC, případně v pověřených pracovištích na fakultách - věřte nám, nejste ani první, ani poslední, kterým se to stalo).

Pokud zadáte při přihlašování CAS údaje pětkrát špatně, váš účet se z bezpečnostních důvodů na 20 minut zablokuje.

Nefunguje mi vzdálený přístup

Pokud se přihlašujete správně (viz výše), mohlo dojít k výpadku některé ze služeb poskytujících vzdálený přístup. Na **PEZ** jsou tam, kde je to technicky možné, uvedené odkazy na oba typy vzdáleného přístupu. Zkuste ten druhý. V **UKAŽ** je z technických důvodů vždy jen jeden - v tomto případě může pomoci otevřít zdroj v jiném prohlížeči nebo v anonymním okně. Vyzkoušet můžete také **vymazání mezipaměti (cache) a cookies prohlížeče**.

Ve výjimečných případech, kdy dojde k výpadku CAS (nepřihlásíte se nikam), doporučujeme vyzkoušet přístup za pár minut.

Pokud nic z výše uvedeného nezabralo, použijte tlačítko „Report a Problem“, které se nachází v záznamu pod odkazy.

V UKAŽ je článek, ale odkaz mě dovedl jen na časopis. Kde je problém?

U některých zdrojů (převážně volně dostupných) nejsou odkazy na úroveň článku technicky možné. Pokud vás odkaz z UKAŽ odvedl na domovskou stránku zdroje, je potřeba článek/dokument vyhledat ručně přímo na dané platformě. Pokud byste potřebovali pomoci, můžete nám napsat přes tlačítko „Report a Problem“.

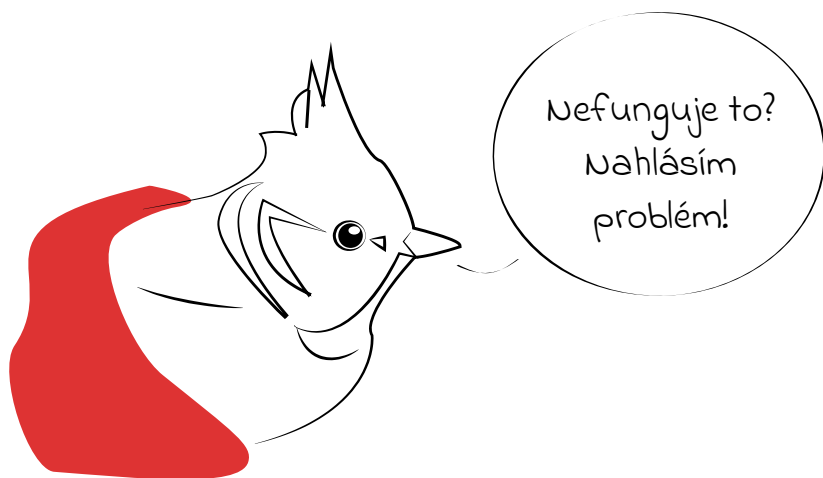
Proč mi zmizel přístup do rozečtené e-knihy/článku?

Ačkoli nabídka EIZ na UK je poměrně stabilní, může se stát, že některý zdroj přestal být předplácen (typicky s koncem kalendářního nebo akademického roku) nebo se jednalo o zkušební přístup. Potřebujete-li takovou knihu či článek, postupujte stejně, jako by nikdy dostupné nebyly.

Doopravdy se něco rozbilo. Opravíte to?

I když děláme maximum, aby byly všechny e-zdroje dostupné, může některý přestat fungovat (nebo nefungovat správně). Narazíte-li na takovou situaci, nahlaste ji přímo z UKAŽ nebo PEZ červeným tlačítkem „Report a Problem“. Když zanecháte svůj e-mail, dozvíte se o opravě nebo vám pomůžeme získat potřebný e-zdroj jinou legální cestou.

To, co potřebuji, nemá UK vůbec dostupné

Pro tyto případy máme meziknihovní výpůjční službu (MVS), nebo dokonce její mezinárodní variantu (MMVS), která umožňuje získat článek, kapitolu knihy, nebo dokonce celou knihu z jiné knihovny. Nejlepší je obrátit se na knihovnu vaší fakulty nebo součásti, kde vám poradí, jaký bude nejlepší postup pro vaši konkrétní situaci.

U databází je to trochu složitější - tam se nedá celý obsah jednoduše vypůjčit od jiné knihovny. Ale i tam jsou možnosti a vaše cesta (stačí virtuální, e-mailem) by měla opět směřovat do knihovny.

Průkaz studenta UK sice neumožňuje navštěvovat jiné odborné knihovny, ale určitě se do nich můžete registrovat a využívat jejich služby, abyste se dostali k obsahu, který pro svá studia potřebujete a na UK není dostupný.

10. Ještě něco navíc

Jaké nadstavbové funkce EIZ nabízejí?

Některé platformy nabízí kromě „obyčejného“ čtení i různé nadstavbové funkce - třeba ukládání vyhledaných článků do složek, možnost opoznámkovat si text, nastavování různých upozornění nebo integrované citační manažery.

Jedná se o velmi pestrou nabídku napříč EIZ, a tak není možné udržovat aktuální návody u nás na UK. Chcete-li využívat těchto nadstavbových funkcí, dívejte se po nápovědách přímo na platformách nebo se obraťte na knihovnu.

Výběr oprávnění pro přístup k poskytovatelům zdrojů

Z důvodu neúplné implementace [Shibboleth](#) na straně některých EIZ není možné používat vícenásobné role (tzv. afiliace) např. v případě souběhu studia na více fakultách či zaměstnaneckém poměru v souběhu se studiem. Proto musíte vybrat svoji hlavní roli, která bude zaslána poskytovateli služeb.

Stejně tak může být u některých EIZ (obsah na platformách Ovid a EBSCOhost) nutné vybrat si, za kterou

fakultu chcete k danému EIZ přistupovat, abyste se dostali k obsahu dostupnému pouze dané fakultě.

Obě nastavení lze kdykoli měnit, aktivní budou po opětovném přihlášení k danému zdroji. Nastavení provedete po přihlášení do **CAS UK** - Informační zdroje → Získat informace o systému Shibboleth a následně buď Informační zdroje → Nastavit hlavní vztah k UK, nebo Informační zdroje → Vybrat oprávnění pro přístup k poskytovatelům zdrojů. Detailní obrázkový návod je k dispozici na **webu Ústřední knihovny**. V případě potíží se neváhejte obrátit na **admin-eiz@cuni.cz**.

Souhlas s uvolněním informací

Když se přihlásíte svými **CAS údaji** do služeb využívajících **Shibboleth**, při prvním přihlášení se objeví Souhlas s uvolněním informací. Ve formuláři vidíte, jaké informace dané službě uvolňujete, kam se hlásíte a na jak dlouho souhlas s předáváním uvolňujete.

Uvedené informace je nutno odsouhlasit tlačítkem „Potvrdit“. Pokud odmítnete uvolnění informací červeným tlačítkem „Odmítnout“, nedojde k přihlášení k požadované službě.

Defaultní doporučená možnost je udělit souhlas, dokud se nezmění informace (možnost 2), nicméně je možné ptát se při každém loginu (první možnost) nebo už nikdy (možnost 3). Pokud se chystáte měnit v CAS svá **oprávnění pro přístup k EIZ**, je dobré vybrat první nebo druhou možnost,

abyste mohli v seznamu zasílaných oprávnění vidět, jaká oprávnění zasíláte, a případně svou volbu změnit.

Pokud jste omylem vybrali v minulosti variantu, aby se dotaz k udělení souhlasu už neopakoval (možnost 3), můžete si nechat souhlas pro svůj účet u dané služby resetovat na podpoře CAS (casadmin@cuni.cz).

Nestuduji ani nepracuji na Univerzitě Karlově, mohu využívat EIZ UK?

Ano, některé zdroje jsou přístupné také pro externí uživatele a členy Klubu Alumni, a to i vzdáleným přístupem. O jaké zdroje se jedná, zjistíte na [Portálu elektronických zdrojů UK](#). Pro jejich využívání budete potřebovat buď [průkaz externího uživatele služeb, nebo průkaz člena Klubu Alumni UK](#).

Mohu EIZ využívat, když mám přerušené studium?

Ano, i v době přerušného studia můžete využívat většinu z obvykle dostupných zdrojů. Pro využívání služeb knihoven je však potřeba průkaz externího uživatele UK, bez něj se nepřihlásíte do svého konta v [UKAŽ](#).

Co to znamená DDA?

Při prohlížení e-knih v UKAŽ můžete narazit na zkratku DDA - kniha se jeví jako přístupná, ale po chvíli čtení jste vyzváni, abyste si ji vyžádali u knihovny. Jedná se totiž o službu Demand Driven Acquisition, kdy je kniha na krátké čtení zpřístupněna, abyste se s ní mohli seznámit. Potřebujete-li takový titul i potom, můžete knihovně své

fakulty dát návrh k pořízení přímo z rozhraní. Knihovna pak takový návrh buď přijme a knihu ze svých prostředků zakoupí, nebo zamítne. Vyhodnocení bývá v řádech dnů a o výsledku se dozvíte e-mailem, kde může být zdůvodnění případného zamítnutí či rada, jak v takovém případě postupovat dál.

Do služby DDA nemusí být zapojeny všechny fakulty a i na zapojených fakultách může proces vyhodnocení probíhat různě. Bližší informace tak vždy dostanete od knihovny své fakulty.

Jak si nastavím Google Scholar pro EIZ na UK?

Google Scholar umožňuje prohledávat odborné informace z mnoha oborů a zdrojů - recenzovaných časopiseckých a sborníkových článků, preprintů, technických zpráv, odborných knih, vědeckých kvalifikačních prací aj., a to nad rámec informačních zdrojů dostupných Univerzitě Karlově. Pokud si ale přejete zvýraznit ty, které na UK dostupné jsou, je třeba (po přihlášení k vašemu Google účtu) provést následující kroky:

- ▶ Otevřete si menu v Google Scholar.
- ▶ Klikněte na Nastavení.
- ▶ V sekci Knihovní odkazy vyhledejte Univerzita Karlova.
- ▶ Zatrhněte možnost „Charles University - Find It @ CUNI“ a uložte nastavení.

Obdobným způsobem si můžete najít a nastavit i další knihovny, do kterých máte přístup díky registraci, a maximalizovat tak svůj obsah dostupný v Google Scholar.

Co jsou to veřejné licence?

Jde o způsob volného zpřístupnění autorského díla a určení, co se s ním smí a nesmí dělat. V tomto případě nehraje UK roli prostředníka, jako je tomu u licencovaných EIZ, neviditelnou smlouvu uzavírá autor*ka s každým, kdo toto dílo v souladu s licencí užije.

Například často využívaná licence CC BY umožňuje užít dílo všemi způsoby, je-li uveden původ (autor, název, zdroj a licence). Jiné licence však mohou být restriktivnější a zakazovat například komerční užití nebo vytváření derivativních (odvozených) děl. Více informací o veřejných licencích najdete na www.creativecommons.cz.

Co jsou to recenzované časopisy?

Odborné periodické publikace, které prošly před vydáním kontrolou kvality obsahu, tedy recenzním řízením (peer-review). Články publikuje i recenzuje odborná akademická obec a k jednotlivým článkům jsou vypracovány obvykle dva nezávislé odborné posudky.⁵

Články z recenzovaných časopisů jsou významným a velmi přínosným zdrojem informací pro tvorbu vašich odborných prací, i proto je můžete jednoduše oddělit při vyhledávání v našem celouniverzitním vyhledávači UKAŽ.

Další kontrolou kvality jsou také citační ohlasy (mohou být i negativní - více ohlasů neznámá automaticky kvalitnější článek). Citační ohlasy (kde a kolikrát byl dokument citován, jaké citace dokument obsahuje, vzájemné vazby mezi citacemi) a obecně seznamy literatury jsou prospěšné i pro získání další vhodné literatury a obohacení se o nově publikované poznatky k danému tématu.

Na cestě do teplých krajín? I tam se k EIZ dostanete.

11. I po přečtení příručky si stále s něčím nevím rady. Na koho se mám obrátit?

Je možné, že se objevil zádrhel, na který není v této příručce odpověď. Nebo že se v systémech UK objevila nová funkcionality, která tady ještě není popsána.

Základní návody pro práci s EIZ, [PEZ](#) a [UKAŽ](#) najdete na [wiki](#).

Pokud ani tady nenajdete odpověď, obraťte se na knihovnu na své fakultě/součásti nebo na Ústřední knihovnu.

Některé fakulty pořádají pro své studující semináře, ale i předměty za kredity o používání informačních zdrojů. Ptejte se u své knihovny nebo garanta oboru.

Potřebuji detailní školení práce s konkrétním EIZ

U některých databází jsou na PEZ k dispozici záznamy z webinářů nebo uživatelské příručky. Nenajdete-li ten, který potřebujete, obraťte se opět na knihovnu své fakulty

či součástí nebo na Ústřední knihovnu. Pomohou vám najít již existující materiály, práci s databází rovnou ukážou nebo zařídí školení u vydavatele.

K EIZ existuje vždy legální cesta a ta začíná u vaší knihovny.

Použité zkratky

1U / 3U - 1 concurrent user / 3 concurrent users - počet souběžně přístupujících

CAS - Centrální autentizační služba UK

<https://cas.cuni.cz>

CC - Creative Commons

<https://www.creativecommons.cz>

DDA - Demand Driven Acquisition

DOI - Digital Object Identifier

<https://www.doi.org>

EIZ - Elektronické informační zdroje

ISBN / eISBN - (Electronic) International Standard Book Number

ISSN / eISSN - (Electronic) International Standard Serial Number

MVS - Meziknihovní výpůjční služba

MMVS - Mezinárodní meziknihovní výpůjční služba

PEZ - Portál elektronických zdrojů UK

<https://ezdroje.cuni.cz>

OA - Open Access

UK - Univerzita Karlova

<https://cuni.cz>

UKAŽ - Centrální vyhledávač Univerzity Karlovy od A do Ž

<https://ukaz.cuni.cz>

Použitá literatura

- 1) KNOLLOVÁ, Eva. Mezinárodní registrační systémy. *Národní knihovna České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, [2012], 25. 1. 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.new.nkp.cz/sluzby/sluzby-pro/isbn-ismn-issn>
- 2) Národní centrum ISSN. *Identifikatory.cz* [online]. Praha: Národní technická knihovna, [2022], 22. 11. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://identifikatory.cz/cs/sluzby/nc-issn/>
- 3) The Identifier: What is a DOI? *DOI Foundation* [online]. DOI Foundation, [1997] [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.doi.org/the-identifier/what-is-a-doi/>
- 4) FOLTÝNEK, Tomáš, Petr ČERNIKOVSKÝ, Josef FONTANA et al. *Jak se vyhnout plagiátorství: příručka pro studenty* [online]. Praha: Karolinum, 2020, [cit. 2023-04-19]. ISBN 978-80-246-4790-6. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/123698>
- 5) HAVLOVÁ, Jaroslava. Recenzovaný časopis. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 18. 7. 2014 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: [https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct & doc_number=000013826 & local_base=KTD](https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000013826&local_base=KTD)

